

Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi

Volume: 40, Winter-2018, p. (261-270)

ISSN: 1308-6200 DOI Number: 10.17498/kdeniz.446079

Research Article

Received: July 19, 2018

Accepted: November 21, 2018

This article was checked by iThenticate.

SEMÎ MECMUASI VE ŞİİRLERİ

SEMI MECMUASI AND SHAPES

СБОРНИК И СТИХОТВОРЕНИЯ СЕМИ

Nurcan GÖK*

ÖZ

Klasik Türk edebiyatında kültürel ve edebi miras değerinde eser ortaya koyan şairler/yazarlar yetişmiştir. Bu şairler/yazarlar halktan biri olduğu gibi çeşitli meslek gruplarında olan şahsiyetler de olabilir.

Bu şahsiyetler çeşitli konularda eserler ortaya koymuştur. Bu eserlerden biri de klasik Türk edebiyatı araştırmacılarına kaynaklık teşkil eden birer belge niteliğinde olan mecmualardır. Edebi bir terim olarak mecmua, çeşitli kişilere veya konulara ait seçilmiş manzum ve mensur eserleri barındıran derleme eserler olarak da bilinir. Bu metinler, tür ve şekil açısından ortaklıklar taşıyabildiği gibi karma derlemeler de olabilir.

Mecmualarda klasik Türk edebiyatında isimleri bilinip eserleri hakkında bilgi bulunamayan birçok şair/yazar bulunabilir. Bu şairlerden birisi de 18. yüzyılda yaşadığı düşünülen Semî'dir.

Asıl adı Mustafa olan şairin hakkında bilgilere tezkirelerde ulaşmak mümkündür. Tarafımızda tespit edilen *Semî mecmuası*'nda şaire ait şiirler bulunur. Şairlerin yaşadıkları yüzyıllardan ve mecmua içindeki eserlerden hareketle eseri, en erken 18. yüzyıl mecmuası olarak değerlendirilebilir. Mecmua, bir kişi tarafından yazılmış olup, farklı kalemlerle/hatlarla yazılan metinlere de rastlanmaktadır.

Birçok şairin/yazarın yayımlanmamış eserlerini barındıran mecmua, edebiyat tarihi açısından kayda değer bir eserdir. Mecmuada divan şiiri örnekleri dışında halk şairi olarak da bilinen şairlere ait metinler de bulunmaktadır. Ayrıca mensur metinler de eserde yer alır.

Bu çalışmada, şair Semî ile mecmuası tanıtıldıktan sonra Semî'nin şiirlerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mecmua, Semî, manzum, mensur, Klasik Türk edebiyatı

* ORCID: 0000-0002-8769-5110 Ardahan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Öğrencisi, nurcangok58@gmail.com

ABSTRACT

In classical Turkish literature, poets / writers who produced works of cultural and literary heritage were trained. These poets / writers may be one of them, as well as persons from various professional groups.

These figures revealed works on various subjects. One of these works is a document which is a document which is a source for classical Turkish literature researchers. As a literary term, mecmua is also known as compilation works which contain selected works of verse and essay belonging to various persons or subjects. These texts may have partnerships in terms of type and shape, as well as mixed collections.

There are many poets / writers who are known in classical Turkish literature and whose names are known and can not be found. One of these poets was Semi, who was thought to have lived in the 18th century.

The information about the poet whose real name is Mustafa can be reached in tezkires. There are poems belonging to poetry in the Semi Mecmuası, which we have found. Mecmua, written by a person, also contains texts written in different lines / lines, which can be considered as the earliest 18th century magazine, based on the centuries in which the poets lived and the works in the magazine.

The mecmua, which contains the unpublished works of many poets / writers, is a worthy work in terms of literary history. In addition to examples of Mecmuada divan poetry, there are also texts of poets known as folk poets. In addition, authoritative texts are also included in the work.

In this work, the poems of Semi will be given after being introduced with the poet Semi.

Keywords: Mecmua, Semi, verzüm, müensur, Classical Turkish Literature.

АННОТАЦИЯ

Писатели и поэты классической турецкой литературы оставили произведения мирового значения. Они являются частью своего народа из разных профессиональных групп.

В их произведения отражаются разные вопросы человеческой судьбы. Эти сборники по сей день являются источником для научных соискателей. Литературный термин меджмуа это сборник избранных стихотворений в прозе и белых стихотворений. Их можно квалифицировать, как собрания. С точки зрения общих черт состава и формы, они так же могут быть смешанным собранием.

По сей день известны имена разных поэтов и писателей классической турецкой литературы. Однако, ещё не найдены их произведения. Одним из таких является предположительный деятель 18-го века поэт Семи.

Его настоящее имя Мустафа известна из мемуаров. Обнаруженной нами в “Семимеджмуа” имеются стихи вышеупомянутого поэта. Из его произведений можно установить дату стихотворений. Они относятся не раньше к 18-му столетию. Создатель этих произведений один и тот же человек с разным почерком.

Сборник, куда включены произведения разных поэтов и писателей, с точки зрения истории литературы можно считать замечательной работой. Этот сборник, кроме стихотворений стили диван, содержит стихотворения народного характера.

В нижеследующей статье говорится не только о личности поэта Семи, но и прилаживаются его стихотворения.

Ключевые слова: Сборник, Семи, проза, белое стихотворение, классическая турецкая литература.

Giriş

Klasik Türk edebiyatı geleneği bünyesinde yetişmiş şairlerden 18. yüzyılda yaşadığı düşünülen Semî Mustafa Efendi'dir. Tezkirelerde Medrese eğitimi gördüğü ve iyi bir hitabı olduğu belirtilen şairin herhangi bir eserinin varlığı hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Nazım ve nesir birçok eseri barındıran mecmualarda, içerdikleri ürünlerin/eserlerin dönemine ait edebî zevke dair ipuçları da bulunur. Mecmualar, eserleri ya da şiirleri günümüze ulaşmamış şairlere/yazarlara ulaşma imkânı sağlar. Türk edebiyatında ismi bilinmeyen bazı şairler hakkında bilgi verebildiği gibi şairlerin kayıp şiirleri ya da şiirlerinin yeni örnekleri veya isimleri olmayan şairlerin şiirlerine de ulaşma imkânı sağlar. Daha önce gün yüzüne çıkmamış veya kullanılmamış nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği, görülmeyen kafiye tipleri, farklı bent/beyit yapıları; rastlamadığımız aruz kalıpları vb. bilgileri mecmualarda görmek mümkündür.

Semî Mustafa Efendi'nin tarafımızdan tespit edilen kayda değer bir mecmuası vardır. Eser birçok yeni ürünü barındıran önemli bir kaynaktır. Mecmuada Semî'ye ait şiirler de bulunmaktadır.

Çalışmamızın birinci bölümünde Semî tanıtılacak, ikinci bölümünde mecmua hakkında bilgiler verilecektir. Üçüncü bölümde ise Semî'ye ait şiirlere yer verilecektir.

Semî Mustafa Efendi¹

Hayatı

Semî'nin hayatı ile ilgili bilgiler sınırlıdır. Tezkirelerdeki bilgilere göre Bosna eyaletine bağlı Ahlona kazasında doğan şairin asıl ismi Mustafa'dır. (İnce, 2018: 259). Semî'nin doğum tarihi belli değildir. Hicri 1121/Miladi 1709-1710 tarihinde İstanbul'a giden Semî, Fatih Sultan Mehmed'in yaptırdığı Çifteayak Medresesinde öğrenim gördüğü belirtilmektedir. Burada belli bir süre kaldıktan sonra devrin önemli isimlerinden Babatâgî Yek-çeşm İsmâil Efendi'nin yanında yer almaktadır.

Tezkire sahibi Sâlim Efendi'nin (ö. 1743) babası Şeyhülislâm Mirzâ Mustafa Efendi'nin (ö. 1722) tavsiyesiyle Yağlıkızâde Mehmet Efendi'nin danışmentliğine atanmıştır. Daha sonra Süleymaniye Medresesi'ndeki hadis mektebinden ayrılıp Selânik'e gitmiş. Sultan III. Ahmed'in veziriazamı Damad İbrahim Paşa'nın (ö. 1730) başbakanlığının ilk yıllarında reisülküttab olan Mehmet Efendi'nin isteği ile İstanbul'daki İngiltere ve Hollanda (Sâlim Tezkiresi'ne göre Venedik) elçiliklerinde çevirmen olarak görev almıştır. Bu görevindeyken kendi isteği ile emekli olmuştur.

Hicri 1176/Miladi 1762-1763 yılında vefat etmiştir (İnce, 2018: 259)

Edebi Kişiliği

Asıl adı Mustafa olan şairin mahlası Semî'dir. Semî“سمعی” duyma ve işitme ile ilgili, işitme duyusuna ilişkin, kulak melekesi anlamına gelmektedir. (Parlatır, 2011: 1483).

Semî mahlası ile tanınan Mustafa Efendi, nazım ve nesir alanında tanınmış olup Râmiz Tezkiresi'nde temiz hayalleri ile Sâbit'in izinden giden bir şair olarak anılmaktadır. (Erdem, 1994: 166). Sâlim'in Tezkiretü'ş-Şu'arâ'sında da nazma ve nesre hâkim, hitabı güçlü bir kişi olarak bilinmektedir (İnce, 2018: 259).

Eserleri

Tezkirelerin verdiği bilgilere bakıldığında Semî'nin herhangi bir eseri bulunmamaktadır. Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eser Koleksiyonu Ağâh Sırrı Levend Yazmaları ASL 558 Mec 16 numaraya kayıtlı bir

¹Geniş bilgi için TEİS (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü)'e bakınız; <http://www.turkedebiyatiiisimlersozlugu.com/> [Erişim Tarihi: 13.07. 2018].

mecmuasına rastlanmıştır. *Semî Mecmuası* diye adlandırılan mecmuanın iki yerinde geçen “li-muharririhî ve Semî mahlasından anlaşıldığı üzere 2 gazel 1 kaside bulunmaktadır.

Semî Mecmuası

Mecmualar, isimleri ve şiirleri unutulmuş, kimi nedenlerle edebiyat tarihindeki yerini alamamış şairler için kaynak konumundadır. Mecmualar, derleme sınıfına giren eserlerdir. (Kurnaz-Aydemir, 2013: 52).

Farklı yazı hatlarıyla yazılmış eserler olmasına rağmen mecmuada geçen iki “li-muharririhî”den hareketle mecmuanın yazarının Semî olduğu söylenebilir. Semî’nin kim olduğuna dair bilgi yoktur. *Semî Mecmuası*, 18. yüzyıl öncesine ait metinleri barındırdığı için en erken 18. yüzyıl mecmuası olarak değerlendirilebilir. Klasik Türk edebiyatında Semî mahlaslı şiirler yazan şair ve devlet adamı *Mustafa Semî*’den bahsedilmektedir.

Mecmuaların tarihsel gelişimi ile ilgili birçok çalışmanın yanı sıra, bilim adamlarının çeşitli tasnif çalışmaları da vardır.² Her mecmuanın kendine has özellikleri vardır. Ağâh Sırrı Levend mecmuaları beş başlık altında şöyle inceler: a) nazire mecmuaları, b) antoloji niteliğindeki seçme şiir mecmuaları, c) çeşitli konulardaki risale mecmuaları, d) aynı konuda eserlerden oluşan mecmualar ve e) tanınmış kişilerce hazırlanmış, birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualardır (Levend, 1998: 166-175).

Her ne kadar farklı kalemlerle/hatlarla yazılan metinlere rastlansa da mecmuada, bazı şiirlerin üzerinde geçen “li-muharririhî” başlığından ve mahlasta da geçen *Semî* ibaresinden hareketle mecmuanın yazarının Semî olduğu anlaşılmaktadır. *Semî Mecmuası* birçok konuda yazılmış manzum- mensur; Arapça, Farsça ve Türkçe eserleri barındıran ve derleyeni belli olan mecmualar sınıfına alınabilir. *Semî Mecmuası*’nı Atabey Kılıç’ın (Atabey, 2012: 76-96) yaptığı tasnif denemesine göre değerlendirecek olursak:

1. *Tertip durumuna göre*; derleyeni belli bir mecmuadır. Manzum-mensur metinler, satır sayıları, sütun sayıları gibi durumlardan dolayı karışık bir mecmuadır. Bazı yerlerde yazı farklılıklarına rastlansa da bu mecmuanın mürettibi Semî’dir.

2. *Şekil açısından*; *Semî Mecmuası*, tamamı şiirlerden oluşmamıştır. İçerisinde gazel, kaside, mesnevi, terci-i bend, musammat, gibi manzumeler ve münşeat örnekleri, tarihi kıtalar, vb. metinler de bulunmaktadır.

3. *Dil açısından*; Arapça, Farsça ve Türkçe eserleri barındıran çok dilli bir eserdir.

4. *Muhteva bakımından*; *Semî Mecmuası*, çok yönlü olması bakımından önemlidir. Din, tarih, mektup, tıp, vb. birçok konuda yazılmış metinler bulunmaktadır.

5. Mecmuanın kim için tertip edildiği konusunda net bir bilgi bulunmamaktadır.

Mecmuanın Bulunduğu Yer

Semî Mecmuası, Erzurum Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Seyfettin Özege Yazma Eser Koleksiyonu Ağâh Sırrı Levend Yazmaları ASL 558 Mec 16 numaraya kayıtlıdır.

² Mecmua tasnifleri ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Mecmualar üzerine ilk tasnif çalışması Ağâh Sırrı Levend’in (1998) çalışmasıdır. Günay Kut (1988) ve Fatih Köksal (2012) da tasnif çalışmaları yapmıştır. Son ve kapsamlı çalışmalardan biri de Atabey Kılıç’a aittir. Eserlerin tam künyeleri kaynakçada belirtilmiştir. Mecmuaların tanımı, önemi ve tasnifi hakkında en kapsamlı bilgiler “Mestap Projesi” adı altında yürütülmektedir. <https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm> [Erişim Tarihi: 14.07.2018].

Mecmuanın Fiziksel Özellikleri

Semî Mecmuası'nın fiziksel özellikleri şöyledir: “dış kapağı mukavva olup kahve tonlarındadır.

Mecmanın geneli siyah mürekkeple yazılmış olup başlıklar ve metin içinde bazı cümleler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Metinde başlıklar, çerçeveler ve işaretlemeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nazım, şiir belirteçleri de kırmızı kalemle belirtilmiştir. Metinde eksik yerler vardır. Bazı sayfalar (çerçeve içine alınmış) boştur. Köşeleri silinmiş sayfalar da vardır. Bazı nazım şekillerinde (kaside, terc-i bend) tetimmelere rastlanmıştır.

Mecmua, 223 (kayıtta 218) yapraktan oluşmaktadır. Bu farklılık bazı sayfaların boş bırakılması ya da sayfa atlamasından kaynaklanmaktadır. Çalışmamızda, yazmanın sol üst köşesinde yaprak numaralandırılması vardır. Bu yaprak numaralandırılması tarafımızdan ilk yaprak 1a-1b³ sayılarak verilmiştir.

Mecmuanın İç kapağında “Bismillah” tabiri ile başlayan üç satırlık yazı bulunmaktadır. Renkli mukavva kartonun arasına eserin fihristini belirten bir bilgilendirme vardır. Burayı (0a ve 0b) olarak değerlendirdik. 0a'nın sağ tarafı boştur. Fihrist farkı bir yazıyla başkası tarafından yenilenmiştir. Yapılan tasnif sonucu ikinci fihristin daha düzgün/isabetli olduğu saptanmıştır.

Mecmuada, 1a, 151a'da bulunan 3 şiirin (2 gazel 1 kaside) şiirlerin üzerinde “li-muharririhi” başlığından ve mahlasta da geçen Semi ibaresinden hareketle mecmuanın yazarının Semî olduğu ve 18. yüzyılda yazıldığı söylenebilir.

Biyografi Kayağı Olarak Semî Mecmuası

Mecmualarda, bilindik şairler yaygın bir şekilde kullanıldığından isimleri lakap olarak mahlasla bütünleşmiş bir şekilde kullanıldığı görülür. Edebiyat tarihimizde mecmualarda bilindiği gibi aynı mahlası kullanan pek çok şair bulunmaktadır. Aynı mahlası kullanan bu şairler tezkirelerde olduğu gibi edebiyatımıza biyografik kaynak konumundadırlar.

Semî Mecmuası, derleyeni belli manzum-mensur karışık bir mecmuadır. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır (Köksal, 2012: 419).

Mecmua ve İçerdiği Nazım Şekilleri

Mecmuada toplamda 161 şiir bulunmaktadır. Farklı nazım şekillerinde yazılan şiirler şunlardır: 114 gazel, 10 kaside, 4 mesnevi, 6 kıt'a, 6 musammat(1 muhammes, 1 müsebbâ, 1 müsemmen, 3 tahmis), 5 terci-i bend, 4 müfret, 4 ilahi, 4 koşma ve 4 rubai olarak tespit edilmiştir.

Mecmua ve İçerdiği Manzum Metinler

Semî Mecmuası, içerdiği manzumeler bakımından çok zengindir. İçerisinde Arapça, Farsça ve Türkçe manzumeler barındırmaktadır.

Semî Mecmuası'nda 18. yüzyıl şairleri olmakla birlikte önceki ve sonraki dönem şairlerine ait eserler de görülür. Mecmuada divan şairleri yanı sıra Mecnunî Yunus Emre gibi halk şairleri de bulunmaktadır. Adı/mahlası belli 61 şaire rastlanmıştır. 21 şairin şiirlerine divanlarda ya da yapılan çalışmalarda ulaşıldı.

40 şairin şiirlerine ulaşılmadı. Bunlardan bazılarının divanları olup şiirleri bulunamadı bazılarının ise divanlarına ulaşılmadı. Bu şairlerin farklı nazım şekillerinde yazılmış şiirleri de bulunmaktadır.

³Çalışmamızda şiirlerin geçtiği yaprak numaraları şu şekilde belirtilmiştir; a/b denildiğinde; “Yaprak” a “ön yüz”, b denildiğine ise “arka yüz” anlaşılmaktadır.

Mecmuada, bunlar dışında yazılan manzum metinler şunlardır: Hz Ali'den nakledildiği rivayet edilen Arapça manzum sözler (yk. 21a), Kā'b bin Züheyr tarafından Arapça yazılan "Kaside-i Bürde" (yk. 21b-26a), Şemseddin Sivasi'nin yazmış olduğu "Pendnâme", (yk. 27b), GüftiHemdemi'nin Tevarih-i Ali Osman (51b-56a).

Mecmua ve İçerdiği Mensur Metinler

Semî Mecmuası'nda manzumeler dışında edebi metinler, tarihi olaylar risaleler, ayin-i şerifler, ayetler, hadisler, bazı tıbbî bilgiler, Galata'da bulunan bazı dükkânlar naat-ı şerifler, fıkıh ile ilgili bilgiler, fetvalar, mektuplar, mevcuttur. Bunların bazısının kim tarafından yazıldığı belli olmakla birlikte bazısının yazarı belli değildir. Yazarı belli olmayan eserler, metin içindeki bilgilerden yola çıkarak müelliflerine ulaşıldı. Bu başlıkların bazılarına değinicek olursak:

Mektuplar

Farklı şahısların, devlet adamlarının çeşitli mektuplarını barındıran mecmua, döneme ait yeni bilgileri de barındırmaktadır. Bu mektuplar şunlardır:

Nişancı Paşazade, Bağdat'da kadı olduktan sonra naibine gönderdiği mektup (yk.38a), Sultan Murad Han'ın Safî Aceme gönderdiği mektuplar (yk.38b-39b, 39b-40a), Sultan Murad Han'ın Gazi Can Beg Giray Han'a gönderdiği mektup (yk. 40a), Sultan Murad'ın Revan fethinde Bostancı Başına gönderdiği mektup (yk. 40a-40b), Sultan Süleyman'ın Ebu Su'ud Efendi'ye gönderdiği mektup (yk. 40b), Sultan Orhan'ın Osman Gazi EvrenosBeg'e gönderdiği mektup (yk.121a-125b), Üveys Veysi efendi'nin yazdığı Mektup (125b-127a), Ebu Su'ud Efendi'nin Mehmet Paşa'ya gönderdiği mektuplar (128a-129b, 129b-130a) şeklinde sıralanabilir.

Risaleler

Mecmuada, çeşitli konularda yazılmış risaleler bulunmaktadır. Lütfi Paşa'nın sadrazam olduktan sonra yazdığı risale (31b-38a), Kaysunizade'nin yazdığı risale (yk. 41b-50b).

Fetvalar

Semî Mecmuası, öğretici bilgi içeren fetvalara yer vermektedir. Es'ad Efendi'nin 1028 yılında yazdığı fetva, (yk.28a, 30a), Kemal Paşazade Şeyh-i Ekber hakkında verdiği fetva şeklinde yer almaktadır.

Mensur eserler

Mecmuada bunlar dışında da bazı mensur eserler bulunmaktadır. Feyzi Kefevi'nin Hadayiku'l Ahyâr, Hakayıku'l Ahbâr eserleri (131b- 148a), Şemseddin Sivasi'nin dört halifeyi anlattığı Çıhar Yâr-ı Güzin'i (71b-101b), Ebubekir bin Bilal'in fıkıh konularını anlattığı eser (yk. 151b-186b), Niyazi Mısri'nin, Yunus Emre'nin "çıktım erik dalına" manzumesine yaptığı şerhi (190b- 200a) mevcuttur.

Semî ve Şiirleri

Mecmuada, şaire ait 2 gazel 1 kaside olmak üzere 3 şiir bulunmaktadır. Gazellerin geçtiği yerde mecmua yazarı olarak "li-muharririhî", başlığı bulunurken kasidenin geçtiği yerde ise "velehu" ibaresi bulunmaktadır.

Şiir örnekleri, mecmuada geçtiği şekliyle yapraklar ve sütun sırası gözetilerek sırasıyla aktarılmıştır.

Gazel

Mecmuada, 1a ve 151a'da toplamda 2 gazel bulunmaktadır. Şiirlerin başında kime ait olduğuna dair bir bilgi yoktur. Ancak şiirlerin başında geçen "li-muharririhî" başlığından ve şiirlerin makta kısmında geçen mahlastan Semî'ye ait olduğu anlaşılmaktadır.

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün
 Tama'dürzîde kâma kand-ı'ıffetten hâlâvet vir
 Çeküp kühl-i şekinî çeşm-i ye'se bir le'tâfet vir

Şunarsa cām-ı lebrizi harâmî saķı-i meclis
 Yed-i hahişgerim ra'saya ya Rabbi kuvvet vir

Yeter serkeşlük itdün servāsā bāğ-ı 'âlemde
 Riyâz-ı hüsne haţt-ı bezile bārî tarâvet vir

Degül mani' hulûşa vaz'-ı nâ-her cāyi rindâne
 Bu tavr-ı dil pesendâne zümre-i zühâda hâlet vir

Şakın dil-beste olma va'di bî-incâz-ı aħbāba
 Esās-ı ittikâl-ı haķķa Sem'i bir metānet vi

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün
 Seher gehde şabācün zülf-i 'anber şā-muħarremdür
 Meşām-ı haţır geldikçe miħmān mükerrerdür

Degildür Çin-i cephe dehşet-endāz-ı dil-i 'aşıķ
 Fes üstünde şiken şiken ender kırmızı muķaddemdür

Nazar diķķatle kıldım haţt-ı ruhsār-ı dilārāya
 Yazılmış ħarda güyā kıt'a-i yāķüt mu'accebdür

Sitem zāhir serāpa tavr-ı refţārında ol şūħuñ
 Hemān luţf u kerem ta'bîr-i güftārında müphemdür

Cefā-āmüz ħübān-ı cihān dildār bir aħmuñ⁴
 Sikenc-i rence cevrinde şîr-i çarĥ mülzemdür

Ne mümkün derd ü ħamdan lafz-ı rengin edā bulmaķ
 Kelān-ı kilk-i ħibāle Sem'iyā ma'nā-i mülhemdür

Kaside

Mecmuadal'a'da geçen kasidenin “velehu” başlığının bulunması ve makta kısmında Semî mahlasının olmasından dolayı şairi tespit edilmiştir.

Mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün/mefâ'îlün
 Simāt-ı bezmi kâh-ı kıtsiyāndur ħalka-i tevĥîd
 Nizām-ı devr-i cām-ı 'aşıķāndur ħalka-i tevĥîd

O dergāha melā'ik eylesün carüb-ı şebbālîn
 Muţallāţāķ-ı kaşr-ı 'arîfāndur ħalka-i tevĥîd

Nehîb-i ħādi'at-ı 'âlemi müzgānına aşmaz
 Ki her bir sālîke kehf-i emandur ħalka-i tevĥîd

⁴Kelime silik olduğundan okunamadı.

Şakın bahâ etme zâhid i' vicâc-ı istikâmetden
Yed-i kudretde bir tîr-i kemândur halka-i tevîd

'Ubûr etmek sehldür baîr-ı mevvac-ı 'alâ'îkdan
Bu keşt-i vücûda bâdbândur halka-i tevîd

Daîı dervâze-i kalûbelâ meftûh olmazdan
Çihâr erkân-ı 'arşa hem 'inândur halka-i tevîd

Zemîn ü âsimân her rûz u şeb envâra müstağrak
Kamer mi yoîhsa mihr-i âsumândur halka-i tevîd

Riyâz-ı 'adn.....⁵ayn-i müvehîdden
Dû çeşm-i mûnkire ağıl-i cândur halka-i tevîd

Nesîc-i destgâh-ı feyz-i aqdes cümleden evvel
Kemberbend-i nişak-ı sâlikândur halka-i tevîd

Cihânı keşt ider şehbâz-ı fikret Sem'iyâ bilmez
Meger 'ankâyi 'aşka aşiyândur halka-i tevîd

SONUÇ

Mecmualar, edebiyat araştırmacılarına o dönemde beğenilen edebi metinlerin; konularını, okuyucunun ihtiyacı olan estetik zevk hakkında bilgi verir. Mecmualar, edebiyat sahasında olmayıp keşfedilmiş şairlerin ya da ismi duyulmuş ama tanıtılmamış şairleri tanıtır eserlerinin okunurluk oranlarını ve daha birçok konuda yorumlama fırsatı sunar. O yüzden mecmualar, yazıldıkları dönemin aynası konumundadır.

Klasik Türk edebiyatı şairlerinden birisi de Semî'dir. Mustafa Efendi olarak bilinen Semî, 18. yüzyıl şairlerindedir. Kaynaklarda herhangi bir eserinden basedilmeyen Semî'nin kendi hattıyla yazdığı bir mecmuası, tarafımızdan tespit edilmiş olup insanlığa faydalı bir kaynak konumunda tanıtıldı. Eser üzerinde şimdiye kadar herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Eserin içeriğinde yazara ait olduğu tespit edilen şiirlerden hareketle "*Semî Mecmuası*" diye adlandırıldı.

Mecmuada geçen nazım şekilleri; 114 gazel, 10 kaside, 4 mesnevi, 6 kıt'a, 6 musammat(1 muhammes, 1 müsebbes, 1 müsemmen, 3 tahmis),5 terci-i bend, 4 müfret, 4 ilahi, 4 koşma olarak tespit edilmiştir.

Birçok konuyu barındıran eser, Arapça, Farsça ve Türkçe yazılmış manzum-mensur eserler bakımından zengindir. Divanının olup olup olmadığı konusunda kesin bilgi bulunmayan mecmuada kendisine ait şiir ler bulunmaktadır.

Mecmuada, şiiri olup adı olmayan şairler ve mensur metinler içindeki nazım parçalar haricinde 61 şaire ulaşılmıştır. Bunlardan 21 şairin divanları olup üstünde çalışmalar yapılmıştır. Bunların genelini şiirine ulaşıp eşleştirtik. Bu şairler: Baki (2), Bahayî (2), cevri (4), Fasih (3), Gelibolulu Ali (4), İsmeti (18), Nabi (8), Naili (6), Nefi (2), Neşati (1), Nevi (2), Neyli (2), Ruhi (2), Rüşdi (2), Sabir (1), Sami (1), Şeyhülislam Yahya

⁵Satır silik olduğundan okunamadı.

(2), Tecelli (1), Ümidi (1), Vecdi (8), Yunus Emre (2) eserlerine gerek basılı divanlarda gerekse yapılan çalışmalar doğrultusunda ulaşılmıştır.

Geriyeye kalan 40 şairden 10 kişinin kaynaklarda divanları olduğu söylenmekle beraber şu anki divanları elimizde yoktur. Bu kişilerin şiirlerine ulaşılmıştır. Bunlar: Cazim (2), Fehim (6), Kırımı Ali Can (1), Nahifi (2), Raşid (3), Rami (1), Ratıb (1), Riyazi (2), Sabit (6), Sabri (1)'dir. 30 şairin ise aynı mahlaslı şairler olduğu ile beraber ancak divanlarına ulaşamadığım şairlerdir. Bu şairlerin şiirleri olmakla beraber divanları hakkında bilgi yoktur. Bunlar: Abdülğani (1), Arabzade (1), Arif (3), Azmi (1), Cuyi (1), Faiz Efendi (3), Fenni (1), Ferdi (1), Garibi (1), Gavsı (1), Kadızade Efendi (1), Kelimi (7), Kemalpaşazade (2), Kırımı Abdullah (1), Lebib (2), Lutfi (1), Mecnuni (4), Molla Çelebi (1), Nesib (2), Rahmi (2), Razi (1), Rehayı (1), Semî (3), Sezai (1), Sırrı (1), Siyahi (1), Tiği (1), Vasık (1), Zeynel Abidin (1), Zihni (1). Toplamda şairlerin 158 şiirine (3 şiirin şairi belli değil) rastlanmaktadır.

Rüşdi (1), Ali (1 şiir tekrarlanmış), ve Yahya (1) İsimli şairler divanlara bakıldı ulaşılamadı. Taranan divanlar belirtilmiştir.

Aruz ölçüsüyle yazıldığı eserler olduğu gibi hece ölçüsüyle de yazılan eserler bulunmaktadır. Aruz ölçüsü ile yazılmış şiirlerin büyük çoğunluğunu ise gazeller oluşturur. Geriyeye kalanlar farklı nazım şekillerinde yazılmıştır.

Mecmuada 4 tane nazire vardır. Nahifi, Tecelli ve Rüşdi Nabi'ye nazire yazmıştır. Siyahi ise Baki'ye nazire yazmıştır. Bu şairlere ait metinler inceleme kısmında belirtilmiştir.

Mecmuada, günümüze divanı ulaşmamış şairler tespit edilerek günümüz araştırmacılarına sunulmuştur. Bu şairlerin şiirleri yapılacak olan yeni çalışmalara kaynak teşkil edebilir.

KAYNAKLAR

- Küçük, S. (2011). **Baki Divanı Tenkitli Basım**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Deniz, S. (2005). **Tecelli ve Divanı**. İstanbul: Veli Yayınları.
- Erdem, S. (2005). **Neyli ve Divanı**. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Erdem, S. (hızl). (1994). **Ramiz ve Adab-ı Zurafa'sı**, Ankara: AKM Yayınları.
- Kaplan, M. (1996). **Neşati Divanı**. İzmir: Akademi Kitabevi.
- Kurnaz, C. (2011). **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**. İstanbul: H. Yayınları.
- Uludağ, E. (1992). **ŞeyhülİslamBahayı Divanı (Karşılaştırmalı Metin)** Yüksek Lisans Tezi Erzurum.
- Kurtoğlu, O. (2017). Diyarbakırlı **Lebib Divanı (İnceleme Tenkitli Metin-Sözlük)** Ankara: Kültür Eserler Dizisi.
- Çavuşoğlu, M. (1997). **Yahya Bey Divanı, (Tenkidli Basım)** İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Karacan, T. (1991). **Bosnalı Sabit Divanı** Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Tombul, E. (2014). **Beşiktaşlı Yahya Divanı (Metin ve İnceleme)**, Boğaziçi Üniversitesi.
- Köksal, F. (2012). **Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)**. H. Aynur (Dü.) içinde, Eski Türk Edebiyatı VII

- Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı (s.409-31). İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Yoldaş, K. (2005). **Sabir Parsa Divanı**. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Altun, K. (1989). **Gelibolulu Mustafa Ali ve Divanı (Varidatü'l-Enika)**. Doktora Tezi. İstanbul. I. Cilt.
- Ekici, H. (2006). **Sahhaf Rüşdi ve Divanı'nın Tenkitli Metni**. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir.
- İnce, A. (hzl.) (2018). **Tezkiretü's-Şu'ara Salim Efendi** Ankara. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR,203805/mirza-zade-mehmed-salim-tezkiretu39s-su39ara.html> [Erişim Tarihi: 15.07.2018]
- Ak, C. (2001). **Bağdatlı Ruhi Divanı "Karşılaştırmalı Metin"** Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınlar (Merkez Kütüphane) Basımevi. I. Cilt.
- Akkuş, M. (1993). **Nef'i Divanı "Türk Klasikleri Divanı"**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çıpan, M. (2003). **Fasih Divanı "İnceleme-Tenkidli Metin"**, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Bilkan, A. F. (1997). **Nabi Divanı**, İstanbul: Milli Eğitim Basım Evi.
- Dilçin, C. (1983). **Yeni Tarama Sözlüğü**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ertem, R. (1995). **Yahya Divanı**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- İpekten, H. (1990). **Naili Divanı**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yanmaz, E. (1995). **Vecdi (Hayatı, Edebi Kişiliği ve Divanı'nın Karşılaştırmalı Metni)**.Yüksek Lisans Tezi. Erzurum.
- Kutlar, F. S. (2004). **Arpaemini-zade Mustafa Sami Divanı**, Ankara.
- Tulum, M. ve TANYERİ, A. (1977). **Nev'i Divanı**. Haz. Murat Karavelioğlu. (Metin Bankası Projesi).
- Selvi, M. (2008). **Ümidi, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divanı**, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Karahisar.
- Ayan, H. (1981). **Cevri Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Divanı'nın Tenkitli Metni**. Erzurum: Atatürk Basımevi.
- Kılıç, A. (1994). **"Mirza-zade Ahmet Neyli Divanı"** Doktora Tezi. Ege Üniversitesi. III.494y.
- Canib, A. (1927). **Edebiyat Tedkiklerinde Mecmuaların Rolü**. Hayat: S. 45,s.363-364.
- Aydemir, Y. (2007). **Metin Neşrinde Mecmuaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler**. Turkish Studies. Volume 2/3.
- Kurnaz, Cemal, Aydemir, Yaşar. (2013). **Mecmualara Sorulması Gereken Sorular**, TurkishStudies, International FortheLanguages, LiteratureandHistory of TurkishorTurkic Volume 8/1 Winter.
- Kut, G (1986). **Mecmualar**. Dergah Türk Dili ve Ansiklopedisi, C. VI, İstanbul.
- Tunç, S. (2005). **Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Revan 1985 Numaralı Şiir Mecmuası**. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, S. 18, Konya.
- Gıynaş, K. A. (2011). **Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası**. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi: S.25: 245-250.
- İçli, A. (2016). **Fasih'in Yeni Türkçe Şiirleri**. Littera Turca Journal of Turkish Language andLiterature Volume: 2, Issue: 1,Winter 2016, (189-204) DoiNumber: 10.20322/lt.54591.
- Levend, A. S. (1988). **Türk Edebiyatı Tarihi I**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi. s.166- 167.
- Kılıç, A. (2012). **Mecmua Tasnifine Dair** s. 75-96, Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları 7 Mecmua: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, İstanbul: Turkuaz Yayınları.
- Pala, İ. (2002). **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, L&M Yayınları, İstanbul, s. 312.
- Parlatır, İ. (2011). **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 4. Baskı, Ankara: Yargı Yayınları.
- Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü.www.turkEDEBIYATIISIMLERSOZLUGU.COM [Erişim Tarihi: 13.07.2018]. <https://mecmualar.tr.gg/MESTAP-Projesi-Hakk%26%23305%3Bnda.htm> [Erişim Tarihi: 14.07.2018]